

N

ENTREVISTA

Rafel Nadal: "La vida a la

postguerra no l'hem

explicat
prou"

Després d'una llarga carrera com a periodista, amb

responsabilitats com ara la direcció d'**El Periódico de Catalunya**, que va encapçalar

entre el 2006 i el 2010, **Rafel Nadal i Farreras** (Girona, 1954)

va debutar en la narrativa amb el llibre de records familiars a la Girona del franquisme, *Quan érem feliços*, guanyador del

Premi Josep Pla 2012. A aquest primer llibre el va seguir *Quan en dèiem xampany*

(2013), en què aprofundia en les arrels familiars vinculades a la producció de taps de suro, travessades per la Primera i la

LA
LLANÇA

Segueix-nos
a Twitter

Rafel Nadal. 'El fill de l'italià'

Ed. Columna. 464 pàg. Premi Ramon Llull

Segona Guerra Mundial, un període que va tornar a abordar a *La maledicció dels Palmisano* (2015), una tragèdia italiana traduïda a més d'una quinzena de llengües. Amb *La senyora Stendhal* (2017) va tornar a situar les seves novel·les a les comarques de Girona, però sense allunyar-se d'un període que l'obsessiona, la Guerra Civil, el franquisme i la Segona Guerra Mundial com a teló de fons. Amb ***El fill de l'italià*** va **guanyar el Premi Ramon Llull**, i aprofitem per parlar amb ell, una experiència que sempre és un plaer.

Rafel Nadal/Sergi Alcàzar

D'on surt *El fill de l'italià*?

Jo pensava que ja havia acabat amb el període la guerra i la postguerra, que són un període que m'agraden especialment perquè permeten portar els personatges molt al límit. Un dia, però, vaig anar a **Caldes de Malavella** a fer un club de lectura sobre *La maledicció dels Palmisano* i, quan ja s'acabava, va aixecar-se del fons de la biblioteca una persona que em va proposar de conèixer una història que, d'alguna manera enllaçava amb els Palmisano, i que vinculava la història italiana amb Caldes. Aquella persona era el jutge de pau de Caldes, un historiador local fantàstic que coneix perfectament aquesta època i que em va descobrir el que havia passat en aquella població.

Què té d'especial Caldes?

Caldes és un dels llocs on hi ha més memòria històrica concentrada, i és una llàstima que no es promogui més l'estudi d'aquest període. Caldes era un nucli de comunicació i una estació de tren important, connectada per autobús amb la Costa, tant cap a Lloret com cap a

Palamós, estava al costat de la frontera i tenia una infraestructura turística destacada, amb tres balnearis i diverses pensions i urbanitzacions. Amb aquesta situació, esclata la guerra i a finals del juliol de 1936 hi arriben nens aragonesos refugiats. A l'octubre hi arriben famílies basques, sobretot d'Irun, quan Franco ocupa el País Basc. L'any 1938 **Lluís Companys** converteix el **Vichy Catalán** en un hospital, on moren 50 malalts i una infermera que estan enterrats en diversos llocs, entre ells una fosa comuna. L'any 1939 hi arriben també jueus fugitius del nazisme.

Això és especialment desconegut. Qui ho diria que la història europea passa per un lloc com Caldes!

Molts jueus arribaven per Portbou, on eren detinguts, els prenién tot el que tenien i els que tenien alguna connotació intel·lectual, política o científica anaven a parar a la presó de Salt, a la presó de dones o a l'hospici, en el cas dels nens. A l'hospici hi havia un capellà, mossèn Fernando Fornés, que va ajudar moltes famílies jueves.

Quan es va col·lapsar la presó, els van començar a enviar als balnearis de Caldes de Malavella. Eren els més cultes però ho van passar molt malament perquè no tenien res. Després hi van arribar el miler d'italians supervivents de l'enfonsament del **Roma**, cuirassat insígnia de la Marina Italiana, torpedinat el 9 de setembre de 1943 per Hitler després de la rendició d'Itàlia als aliats. I encara, després -en un episodi que no surt a la novel·la-, hi van arribar els militars i espies nazis refugiats a Espanya sota l'empara del Dictador. Dels 100 que els aliats demanen a Franco que els entregui per jutjar-los, 19 són a Caldes. I, mentrestant, al mateix poble hi havia els republicans exiliats, presos, morts...

I com descobreixes la història real d'en Mateu, el fill de l'italià?

El jutge de pau em va explicar que tres d'aquests mariners italians es van quedar i es van casar amb dones del poble, i també em va comentar que hi ha un veí va anar a Itàlia a buscar el seu pare. Aquesta història em va interessar, però tothom em deia que aquest home no

m'explicaria res perquè és un home sorrut, però el vaig anar a veure i se'm va obrir d'una manera sorprenen. Amb ell descobreixo una història fantàstica d'un nen nascut a la casa més pobra de Caldes, que a qualsevol edat ja treballa i el persegueixen pel carrer perquè pagui els deutes dels pares i els germans, i que té aquesta cosa de sentir-se diferent. Malgrat que ja de petit havia sentit que era italià, ell s'obsessiona amb treballar i fugir de la misèria i la violència on ha crescut, i no és fins que és gran que decideix buscar el seu passat.

Per què decideix buscar aquest passat?

En Mateu, el protagonista, pensa que si no té origen, tampoc té futur i la seva vida quedarà inconclusa. A ell tant li fa si el seu pare és italià o rus, però vol saber qui era, com era i d'on venia. Això també permet reflexionar sobre el concepte de família.

**Caldes de
Malavella és
un dels llocs
on hi ha més**

**memòria
històrica
concentrada:
hi passen
refugiats
republicans,
jueus, italians
i, i fins i tot,
nazis**

Rafel Nadal/Sergi Alcàzar

Als primers capítols hi apareixes tu com a narrador, com a personatge fins i tot, i d'alguna manera hi ha un joc d'autoficció. Això és nou en els teus llibres.

Jo intento que parlin ells, construint veus diferents. La veu d'en Mateu és una, la de la seva dona és una altra, la de les filles és més contemporània, la del germà és més radical en el to, però jo m'hi poso per poder extreure aquestes diferències en el primer i l'últim capítol. Sobretot volia mostrar com es

confessen els diferents personatges. A la part de la família italiana vaig optar per jugar amb una veu col·lectiva que lligava amb el tòpic, real en aquest cas, de la família italiana entranyable, divertida, xerraire.

El gruix del llibre comença l'any 1943, entre Maó i Caldes, seguint la peripècia del Ciro, un d'aquests mariners.

M'interessava aquesta lluita per la supervivència, tant personal com moral que representen en Ciro i els seus companys. La lluita per sobreviure dels italians és la mateixa que els jueus o els republicans, salvant-ne les distàncies. La història entre en Ciro i la Joana, la dona a qui coneix a Caldes, no deixa de ser una història, també, de supervivència.

Són dos personatges que busquen sobreviure?

Un necessita escalfor i acolliment i l'altra necessita fugir d'un matrimoni infeliç. La Joana és clarament una dona perdedora de la postguerra, per raons de classe i de sexe, per pobre i per dona, més enllà de la ideologia.

No pot ni tenir somnis i al final l'aparició del Ciro és una petita finestra a imaginar que aquella fuga que fa a través dels clavells de poeta la podrà portar a la pràctica. Però si en Ciro hagués volgut que marxés amb ell tampoc hauria estat possible i sap que està condemnada a viure en l'error d'un matrimoni equivocat. La prova és que uns anys després acaba tornant a la situació original, tenint més fills i fugant-se només mentalment a través dels clavells.

No deixa de ser significatiu que els mariners vagin a parar a un lloc d'interior com Caldes.

Caldes és molt curiosa: ve del luxe del món balneari de l'entreguerres -i aquí hi poso la figura de la francesa, en un conte dins el conte- i passa a ser quasi un camp de concentració de presoners. De tota manera, m'agrada pensar que el llibre és una doble odissea: la d'en Mateu buscant el pare, com una mena de Telèmac, i la dels italians buscant el tornar a casa. Alhora, és un homenatge a la lluita per la supervivència d'aquelles

generacions de la postguerra que no podien fer altra cosa que lluitar per sobreviure amb un instint gairebé animal. En aquest sentit, fins i tot les relacions sentimentals i afectives tenen un component animal i estant vinculades a la necessitat de sobreviure.

**El llibre és
una doble
odissea: la
d'en Mateu
buscant el
pare, com una
mena de
Telèmac, i la
dels italians
buscant el
tornar a casa**

Rafel Nadal/Sergi Alcàzar

A Itàlia, l'episodi del *Roma* i l'estada dels italians a Caldes es coneix?

Així com el bombardeig de Bari que jo tractava als Palmisano pràcticament no es coneixia, pel que fa a l'enfonsament del *Roma* hi ha una associació molt activa de familiars que han mantingut la flama i encara ara estan molt actius. Precisament m'han convidat a l'illa de San Pietro a un homenatge a un dels personatges reals de la novel·la, Mamá Mahón, una dona filla de Carloforte que es va casar amb un dels homes més rics de

Maó i quan van arribar els naufrags a Menorca els va ajudar, com si fos la seva mare. En general a Sardenya hi ha un record molt viu d'aquest episodi. No hi ha, però, cap novel·la publicada sobre el tema. De moment, ja estan traduint aquesta novel·la a l'italià.

Després dels *Palmisano* ja deus tenir un públic fidel a Itàlia.

Encara em costa d'entendre el mecanisme que fa que un lector de Sant Petersburg es pugui acostar a un llibre meu, com els Palmisano, quan ara es publiqui en rus, però al final vas fent un gruix de lectors arreu. Ara hem signat amb una casa editorial grega la publicació de *La maledicció dels Palmisano* i El fill de l'italià al grec. També es publicarà en alemany, on s'han venut ja 15.000 exemplars dels Palmisano. 15.000 potser no és gaire al costat d'un **Jaume Cabré**, però és que 15.000 no els venc a Espanya.

A Caldes com s'ha rebut el llibre?

A Caldes l'esperen amb molta expectació. M'imagino que algun lector gelós de la seva història hi trobarà algun error o algun canvi que he fet al poble per fer-me venir bé les coses. L'alcalde em va trucar i em va dir que l'autoestima de Caldes estava pels núvols.

No tens por de trobar una altra història de Caldes que et torni a enganxar?

Al llibre hi explico que d'aquella història en van sortir tres matrimonis de dones de Caldes amb italians, algunes històries que no prosperen i la del meu protagonista, que tothom diu que no és l'únic fill d'italià. Però jo he trobat un quart matrimoni: Una amiga meva d'Institut, filla de la colònia italiana de Girona, em va dir que jo no ho sabia però la seva tia, que jo coneixia de quan anava a casa dels meus amics, es va casar amb un oficial. Les colònies italianes de Girona i Barcelona, a través del consolat, van organitzar balls a Caldes entre els oficials i les noies italianes i d'aquestes trobades en va sortir una història d'amor, que passa per Veneçuela i on hi ha fins i tot un casament per poders. Havia tingut tan a prop una

història com aquesta i no ho sabia. Aquesta tia encara és viva i hem començat un intercanvi d'informació. Ara tinc moltes altres coses entre mans, però per a qui vulgui hi ha històries sobre els italians, els jueus, els nazis de Caldes per fer-ne llibres.

**Encara
em costa
d'entendre el
mecanisme
que fa que un
lector de Sant
Petersburg es
pugui acostar
a un llibre
meu**

Rafel Nadal/Sergi Alcàzar

**Un dels temes del llibre
és aquesta obsessió teva
pels estralls de la guerra, i
per les ferides que la
violència va acabar creant i
que van trigar molts anys a
cicatritzar.**

En els darrers 25 anys a Catalunya hem recuperat molt bé la memòria republicana, que estàvem a punt de perdre amb la mort dels darrers supervivents. Hi va haver molta gent, periodistes, erudits, historiadors, que a nivell molt local -als barris, als pobles- es van dedicar a recuperar aquesta memòria en estudis, monografies, llibres, etc. a través d'entrevistes als avis, que van perdre la por i van començar a escriure ells també els seus records. Això ho hem salvat, però queda encara pendent aprofundir en la postguerra. Cal tenir present que a Caldes no hi ha pràcticament cap memòria del pas de tots aquests col·lectius. Dels italians del Roma hi havia una placa al Vichy Catalán que ha desaparegut, dels republicans morts a l'hospital no hi ha ni una placa al cementiri ni s'han identificat, ni hi ha cap presència sobre el pas dels jueus... Caldria fer un centre d'investigació, a la mateixa instal·lació balneària, que organitzés jornades i seminaris sobre aquest passat de Caldes de Malavella.

**Llegim llibres o mirem
pel·lícules sobre la
persecució dels jueus a**

França o a Polònia, però no tenim proper del que ens va ser més present del que ens imaginem...

Va passar aquí i, a més, s'ha volgut blanquejar el paper de Franco respecte als jueus, com una mena de protector o amic, quan en realitat se'ls va perseguir tant com van poder. Als més significats se'ls va detenir i se'ls va posar altra vegada a la frontera, als altres se'ls va deixar a la seva sort fins que van poder fugir... Només quan va veure que la guerra la perdien els seus amics, Franco va voler acostar-se als aliats i va voler-se presentar com a salvador dels jueus.

Encara hi ha massa històries per explicar en relació al nostre passat?

La vida a la postguerra no ens l'hem explicat prou. No hem explicat prou la duresa de la postguerra i la vida quotidiana d'aquella època, amb dones com la Joana, que per la seva condició de dones del poble no tenien cap dret, cap possibilitat d'aixecar cap o de somiar. Com deia a l'Stendhal, cada dia sortia el sol i el mar era preciós i això encara feia més dura la repressió. Aquí

hi ha moltes pistes per seguir i qui les vulgui recollir.

I tu quina pista seguiràs?

Estic escrivint històries humanes de les illes de la Mediterrània, però també sobre el pas del temps, els fills, els nets, la meva generació i les que venen. Tinc, a més, un personatge dels Palmisano -un bonàs que deserta i l'acaben afusellant- que he recuperat per escriure un relat, i també fa temps que tinc a mig fer una novel·la d'intriga sobre el món de l'art, un divertimento per agafar aire i poder posar-me a completar la trilogia familiar. M'agradaria fer una reflexió sobre on ha quedat la societat de postguerra provinciana, petitburgesa, que per les generacions actuals ja no és ni identificable.

Serà un llibre sobre la teva generació, amb tu i els teus germans com a protagonistes?

Quan érem feliços no era tant un exercici de memòria familiar com una història d'una ciutat com Girona i una classe social com la petita burgesia de la ciutat. La família la posava al servei d'una

història que volia explicar. I en aquest cas, segurament hi apareixeran els meus nets, la meva filla, etc. Vull reflexionar sobre la meva generació, que va pensar molt, en una època en què la família no estava de moda en els ambients d'esquerra on em movia, sobre les relacions entre pares i fills, i tot sobre la base del pas del temps i de com ha evolucionat tot o no.

No hem explicat prou la duresa de la postguerra i la vida quotidiana d'aquella època, amb dones com la Joana, que per la seva condició de dones del poble no tenien cap dret, cap possibilitat d'aixecar cap o de somiar

Rafel Nadal/Sergi Alcàzar

LLIBRES NAZISME

FRANQUISME ITÀLIA

LITERATURA CATALANA

SEGONA GUERRA MUNDIAL

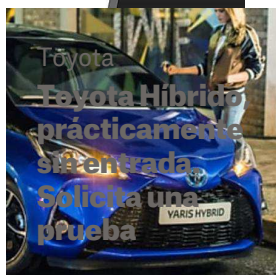
RAFEL NADAL

Les altres notícies

Contingut patrocinat

Recomenat per

Comentaris

Nom

Mail

Deixa el teu comentari

No soy un robot

reCAPTCHA
Privacidad - Condiciones

Enviar

Amb la col·laboració de:

Qui som**Què fem****On som****Publicitat****Escriu-nos****Termes i condicions d'ús****Política de privacitat****Política de cookies**

Aquesta web utilitza cookies pròpies i de tercers per millorar la seva experiència i servei durant la navegació. En navegar o utilitzar els nostres serveis, accepta l'ús que en fem d'elles. Pot canviar la configuració de cookies en qualsevol moment. [Més informació.](#) [Acceptar i continuar](#)

